

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.02.2020

Rafał Szczukocki
Prezes Zarządu
„PROMED” Sp. z o.o.
ul. Karczówkowska 36, 25-711 Kielce

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/079 – Dostępność profilaktyki i leczenia dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	„PROMED” Sp. z o.o. (dalej: PROMED lub Spółka), ul. Karczówkowska 36, 25-711 Kielce.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prezesem Zarządu Spółki jest Rafał Szczukocki.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych. 2. Skuteczność diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych. 3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości i chorób cywilizacyjnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2020 (I kwartał) z uwzględnieniem zdarzeń wcześniejszych i późniejszych o ile miały wpływ na działalność jednostki w kontrolowanym zakresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 pkt 6 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Karol Pokora, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/90/2020 z 25 listopada 2020 r. 2. Tadeusz Mikołajewicz, doradca prawny, upoważnienie do kontroli nr LKI/92/2020 z 1 grudnia 2020 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

PROMED był przygotowany organizacyjnie do realizacji świadczeń zdrowotnych dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. Podział zadań z zakresu Podstawowej Opieki Zdrowotnej³ określał regulamin organizacyjny Spółki⁴. Personel medyczny, zatrudniony w Przychodni Zapieчек⁵, posiadał kwalifikacje niezbędne do realizacji świadczeń na rzecz dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych.

Badania bilansowe przeprowadzono w 2018 r. jedynie u 20,2% dzieci podlegających tym badaniom, a w 2019 r. – 15,9%, co związane było z faktem, że rodzice nie zgłaszali dzieci na te badania.

Sprawozdania statystyczne MZ-11 o działalności i pracujących w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej⁶ za 2018 r. i 2019 r. zawierały dane niezgodne z danymi faktycznymi w zakresie liczby dzieci, którym wykonano badanie bilansowe, w tym chorych na otyłość.

Analizowana dokumentacja medyczna zawierała dane niezbędne do określenia stanu zdrowia dzieci i młodzieży pacjentów pod kątem nadwagi lub otyłości. Lekarze analizowali wyniki badań bilansowych, w przypadku stwierdzenia zaburzeń metabolicznych najczęściej kierowali pacjentów do poradni diabetologicznej. W dokumentacji medycznej 28 pacjentów, którym w latach 2018-2019 wykonano badania bilansowe, nie odnotowano informacji o wpisie wyników tego badania w książeczkach zdrowia dzieci. Skierowanie sześciu pacjentów z zaburzeniami metabolicznymi do poradni diabetologicznej nie zostało poprzedzone wykonaniem badań diagnostycznych, mimo iż wymóg taki wynikał z regulaminu organizacyjnego.

PROMED nie dokonywał analiz dotyczących liczby dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi w porównaniu do ogólnej liczby pacjentów do 18 roku życia. Przeprowadzona w 2019 r. i obejmująca okres od 1 czerwca 2018 r. do 31 maja 2019 r. *Analiza problemów zdrowotnych występujących u podopiecznych jednostki* tylko częściowo dotyczyła dzieci i młodzieży i nie stanowiła podstawy do określenia wobec nich kierunków działań profilaktycznych i zapobiegających chorobom metabolicznym. Edukacja zdrowotna i promocja zdrowia polegały głównie na udzielaniu przez lekarzy indywidualnych porad w zakresie zdrowego stylu życia. Spółka zorganizowała w 2019 r. dwa prozdrowotne warsztaty edukacyjne dotyczące zagadnień walki z otyłością i chorobami metabolicznymi. PROMED w 2019 r. opracował i wdrożył *Program zapobiegania i wczesnego wykrywania nadwagi i otyłości u dzieci*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: POZ.

⁴ Regulamin organizacyjny został wprowadzony 29 czerwca 2012 r.

⁵ Przychodnia Zapieчек to jedna z czterech przychodni funkcjonujących w ramach PROMED. Przychodnia ta zajmowała się diagnostyką i leczeniem zaburzeń metabolicznych u dzieci i młodzieży.

⁶ Dalej: sprawozdanie MZ-11.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozwiązania organizacyjne zabezpieczające udzielanie świadczeń zdrowotnych dzieciom i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

1.1. Podstawą prawną działalności PROMED była ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁸ i akty wykonawcze do tej ustawy oraz umowa Spółki z 12 kwietnia 2000 r. PROMED został wpisany 7 lipca 2003 r. do *Rejestru podmiotów prowadzących działalność leczniczą* przez organ rejestrowy, którym był wojewoda świętokrzyski⁹. Jako datę rozpoczęcia działalności Spółki wskazano 1 września 2003 r.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym PROMED, w jego strukturze wyodrębniono cztery przychodnie udzielające świadczeń w ramach POZ: Białogon, Karczówkowska, Podkarczówka i Zapiecek. W ich ramach, Spółka udzielała świadczeń: lekarza POZ, pielęgniarki POZ oraz położnej POZ.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym, świadczenia POZ udzielane pacjentom ukierunkowane były na promocję zdrowia, profilaktykę, diagnostykę schorzeń, leczenie, zapobieganie lub ograniczanie niepełnosprawności oraz usprawnianie i pielęgnację pacjenta. Ich udzielanie obejmowało w szczególności:

- badanie i porady lekarskie,
- diagnostykę i leczenie,
- kierowanie na leczenie: specjalistyczne, szpitalne, uzdrowiskowe oraz opieki długoterminowej,
- opiekę zdrowotną nad dziećmi i młodzieżą,
- obowiązkowe szczepienia ochronne,
- edukację zdrowotną i profilaktykę chorób,
- świadczenia pielęgnacyjne, diagnostyczne, lecznicze, rehabilitacyjne pielęgniarki POZ i położnej POZ.

(akta kontroli str. 6-75, 248-255)

W trzech przychodniach funkcjonowały poradnie dla dzieci¹⁰. PROMED formalnie nie określił sposobu udzielania świadczeń dzieciom zdrowym. Przyjęte rozwiązania organizacyjne w tych poradniach uwzględniały warunki lokalowe, liczbę personelu medycznego oraz doświadczenia dotychczasowej działalności. W każdej z tych poradni wydzielone były odrębne części lokalowe do udzielania świadczeń dla dzieci zdrowych oraz dzieci chorych, posiadające osobne wejścia. W poradniach dzieci zdrowych oraz poradniach dzieci chorych funkcjonujących w ww. przychodniach znajdowały się: wiatrołap, poczekalnia, miejsce dla pozostawienia okryć wierzchnich pacjentów, gabinet lekarski, gabinet zabiegowy oraz toaleta dla pacjentów. Do tych pomieszczeń zagwarantowano swobodny dostęp dla osób niepełnosprawnych. Świadczeń medycznych udzielali dwaj lekarze lub jeden lekarz naprzemiennie w poradni dzieci zdrowych oraz poradni dzieci chorych. Świadczenia udzielane w poradniach dzieci zdrowych były świadczeniami planowymi, obejmującymi m.in.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 295, ze zm.

⁹ Księga rejestrowa nr 000000014903.

¹⁰ Karczówkowska, Podkarczówka i Zapiecek.

badania bilansowe oraz szczepienia. Dostęp do lekarza pediatry był zapewniony w dni robocze w godzinach od 8.00 do 18.00 w systemie pracy zmianowej.

(akta kontroli str. 6-106, 248-255)

Zadania z zakresu rozpoznawania, planowania i zabezpieczania potrzeb zdrowotnych pacjentów oraz prowadzenie działań profilaktycznych promujących zdrowy styl życia przypisano lekarzom POZ (prowadzenie edukacji zdrowotnej) i pielęgniarkom POZ (promocja zdrowia i profilaktyki chorób). Sporządzanie sprawozdań statystycznych należało do zadań dwóch pielęgniarek.

(akta kontroli str. 181-185, 260-272, 305-314, 338-341)

W 2018 r. i 2019 r. przeprowadzano wśród pacjentów Spółki badanie ankietowe, którego celem była ocena funkcjonowania PROMED. Z badań tych wynikało m.in., że występują problemy z telefoniczną rejestracją do przychodni. W związku z tym Spółka zakupiła dodatkowe aparaty telefoniczne.

W 2019 r. przeprowadzono wśród pracowników Spółki badanie ankietowe, którego celem było dokonanie oceny działalności PROMED. Ankietowani m.in. zwrócili uwagę na fakt umożliwienia im podnoszenia kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach.

(akta kontroli str. 289-294, 296-304, 342-348)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła m.in. (...) Spółka prowadziła kontrole skuteczności przyjętych rozwiązań z zakresu realizacji świadczeń zdrowotnych poprzez analizę ilości skierowań do szpitali wystawianych przez lekarzy POZ ze wszystkich przychodni z określeniem do których szpitali kierowani byli pacjenci, czy nastąpiła odmowa przyjęcia lub niezgłoszenie się pacjenta. Analizie podlegał rozkład miesięczny ww. skierowań. Poddawano analizie częstotliwość występowania jednostek chorobowych będących podstawą ww. skierowań. Przeprowadzano analizę wizyt domowych prowadzonych przez lekarzy POZ m.in. pod kątem ich ilości i przyczyn zgłoszeń.

(akta kontroli str. 289)

1.2. Liczba świadczeniobiorców objętych opieką na podstawie deklaracji wyboru lekarza POZ wyniosła:

- 1 stycznia 2018 r. – 20 638, w tym do 18 roku życia – 5 679 (27,5%);
- 1 stycznia 2019 r. – 20 468, w tym do 18 roku życia – 5 619 (27,4%);
- 1 stycznia 2020 r. – 20 386, w tym do 18 roku życia – 5 552 (27,2%);
- 31 marca 2020 r. – 20 352, w tym do 18 roku życia – 5 582 (27,4%).

Liczba udzielonych przez lekarzy POZ świadczeń wyniosła:

- w 2018 r. – 79 500, w tym pacjentom do 18 roku życia – 27 154¹¹;
- w 2019 r. – 78 495, w tym pacjentom do 18 roku życia – 23 472¹².

(akta kontroli str. 178)

Liczba dzieci i młodzieży podlegających w 2018 r. badaniu bilansowemu oraz tych, którym przedmiotowe badanie wykonano, wyniosła:

- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli drugi rok życia odpowiednio 319 oraz 71 (22,3%);
- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli cztery lata odpowiednio 334 oraz 77 (23,1%);

¹¹ Średnia liczba świadczeń udzielonych w 2018 r. pacjentom do 18 roku życia wyniosła 4,8 (średnia ta stanowiła wynik dzielenia liczby wizyt dzieci w 2018 r. przez liczbę pacjentów do 18 roku życia wg stanu na 1 stycznia 2018 r.).

¹² Średnia liczba świadczeń udzielonych w 2019 r. pacjentom do 18 roku życia wyniosła 4,2 (średnia ta stanowiła wynik dzielenia liczby wizyt dzieci w 2019 r. przez liczbę pacjentów do 18 roku życia wg stanu na 1 stycznia 2019 r.).

- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli pięć lat¹³ odpowiednio 345 oraz 24 (7%);
- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli sześć lat odpowiednio 776 oraz 188 (24,2%);
- w odniesieniu do uczniów klasy III szkoły podstawowej odpowiednio 338 oraz 84 (24,9%);
- w odniesieniu do uczniów klasy VII szkoły podstawowej odpowiednio 245 oraz 95 (38,8%);
- w odniesieniu do uczniów I klasy szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednio 234 oraz 52 (22,2%);
- w odniesieniu do uczniów ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednio 419 oraz 18 (4,3%).

Liczba dzieci i młodzieży podlegających w 2019 r. badaniu bilansowemu oraz tych, którym przedmiotowe badanie wykonano wyniosła:

- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli drugi rok życia odpowiednio 333 oraz 48 (14,4%);
- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli cztery lata odpowiednio 344 oraz 62 (18%);
- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli pięć lat¹⁴ odpowiednio 326 oraz 18 (5,5%);
- w odniesieniu do pacjentów, którzy ukończyli sześć lat odpowiednio 730 oraz 183 (25,1%);
- w odniesieniu do uczniów klasy III szkoły podstawowej odpowiednio 397 oraz 66 (16,6%);
- w odniesieniu do uczniów klasy VII szkoły podstawowej odpowiednio 262 oraz 54 (20,6%);
- w odniesieniu do uczniów I klasy szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednio 220 oraz 27 (12,3%);
- w odniesieniu do uczniów ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednio 406 oraz 23 (5,7%).

Łączna liczba dzieci podlegających badaniu bilansowemu oraz tych, którym przedmiotowe badanie wykonano wyniosła w 2018 r. odpowiednio 3010 oraz 609 (20,2%), a w 2019 r. – 3018 oraz 481 (15,9%).

(akta kontroli str. 179)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła: *Według ustawy o opiece zdrowotnej dzieci i młodzieży mają prawo do badania profilaktycznego jakim jest bilans zdrowia, a lekarz ma obowiązek go wykonać. Pracownicy PROMED w trakcie rozmów telefonicznych przypominają o tych badaniach, jednak w praktyce często są one ignorowane przez rodziców, którzy nie chcą przeprowadzać zdrowego dziecka do lekarza. Najprawdopodobniej wynika to z tego, że rodzice bardzo dbają o pierwsze badania bilansowe, czyli te w okresie niemowlęcym, czy po rozpoczęciu chodzenia. Bilanse czterolatków oraz dzieci rozpoczynających naukę w szkole pojawiają się rzadziej. Bilanse nastolatków sporadycznie, pomimo że to właśnie ten okres jest najbardziej newralgiczny dla wad postawy. PROMED nie dysponuje żadnymi narzędziami dzięki którym mógłby „zachęcić” rodziców do tego, aby przeprowadzili swoje dzieci na badania bilansowe.*

(akta kontroli str. 352-353)

¹³ Dotyczyło wyłącznie dzieci nieodbywających przygotowania przedszkolnego.

¹⁴ Dotyczyło wyłącznie dzieci nieodbywających przygotowania przedszkolnego.

Liczba pacjentów do 18 roku życia chorych na otyłość wyniosła w 2018 r. dziewięć, a w kolejnym – 17¹⁵.

(akta kontroli str. 180)

Sprawozdania MZ-11 za 2018 r. i 2019 r. zawierały dane dotyczące liczby pacjentów, którym wykonano badanie bilansowe, w tym chorych na otyłość, niezgodne z danymi faktycznymi.

(akta kontroli str. 179, 389-426)

1.3. W Przychodni Zapiecek zatrudnionych było według stanu na koniec 2018 r., 2019 r. i I kwartału 2020 r. pięciu lekarzy oraz trzy pielęgniarki. Analiza dokumentacji dotyczącej zasobów kadrowych tej przychodni wykazała, że:

- wszystkim pielęgniarkom powierzono zadania z zakresu identyfikowania pacjentów objętych badaniem bilansowym, informowania rodziców o tym badaniu, działań w przypadku niezgłoszenia się na badania bilansowe oraz rozpoznawania potrzeb zdrowotnych dzieci i młodzieży;
- dwóch lekarzy posiadało specjalizację w zakresie pediatrii, dwóch – medycyny rodzinnej, a jeden był w trakcie specjalizacji w zakresie medycyny rodzinnej; żaden z nich nie miał na liście aktywnej więcej niż 2 500 pacjentów; każdy posiadał certyfikat umiejętności z zakresu profesjonalnego leczenia nadwagi i otyłości; trzech lekarzy uczestniczyło w szkoleniach o tematyce pediatrycznej¹⁶; trzech lekarzy uczestniczyło w szkoleniach o tematyce zaburzeń metabolicznych¹⁷;
- czas pracy lekarzy w tygodniu wynosił od 10 godzin 50 minut do 37 godzin; czas pracy lekarzy w przeliczeniu na etat wynosił od 0,3 do jednego etatu;
- zapewniono dostęp do lekarzy udzielających świadczeń dzieciom zdrowym w dni robocze w godzinach od 8.00 do 18.00.

Harmonogramy pracy lekarzy na koniec roku 2018 i 2019 oraz na koniec I kwartału 2020 r. były zgodne z umową nr 13-POZ01-17-01317-167 o udzielanie świadczeń gwarantowanych w rodzaju POZ, zawartej 24 stycznia 2017 r. pomiędzy Narodowym Funduszem Zdrowia – Świętokrzyskim Oddziałem Wojewódzkim w Kielcach a PROMED.

(dowód: akta kontroli str. 78-177, 181-198, 200)

1.4. Przychodnia Zapiecek dysponowała sprzętem do przeprowadzania badań bilansowych i stałego monitorowania stanu zdrowia pacjentów, umożliwiającym diagnozowanie i leczenie zaburzeń metabolicznych. Gabinety lekarskie przeznaczone do udzielania świadczeń zdrowotnych dla dzieci i młodzieży były wyposażone w sprzęt i aparaturę medyczną, o której mowa w części V pkt 4 ppkt 3 b, c, d, i, j załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 września 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej¹⁸, tj.: stół do badania niemowląt, wagę medyczną dla niemowląt, wagę ze wzrostomierzem, aparaty do mierzenia ciśnienia tętniczego krwi z kompletem mankietów dla dzieci i dorosłych oraz glukometr.

(dowód: akta kontroli str. 77)

¹⁵ Liczba tych pacjentów wzrosła w 2019 r. o 88,9% w stosunku do 2018 r.

¹⁶ Jeden uczestniczył w 15 takich szkoleniach (sześciu w 2018 r., siedmiu w 2019 r. oraz dwóch w I kwartale 2020 r.); drugi w 14 (pięciu w 2018 r., siedmiu w 2019 r. oraz dwóch w I kwartale 2020 r.); trzeci w dwóch (jednym w 2018 r. oraz jednym w 2019 r.).

¹⁷ Jeden uczestniczył w dwóch takich szkoleniach (jednym w 2018 r. oraz jednym w 2019 r.); drugi w dwóch (jednym w 2018 r. oraz jednym w 2019 r.); trzeci w jednym (w 2019 r.).

¹⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 736, ze zm.

1.5. Wydatki poniesione przez PROMED na diagnostykę laboratoryjną wyniosły: 231,3 tys. zł w 2018 r., 329,6 tys. zł w 2019 r. oraz 77,1 tys. zł w I kwartale 2020 r. i stanowiły odpowiednio: 4,1%, 5,3% i 4,8% przychodów otrzymywanych z tytułu udzielania świadczeń POZ, rozliczanych wg stawek kapitaacyjnych. Wydatki poniesione przez Spółkę na zadania z zakresu promocji zdrowia wyniosły: 2,8 tys. zł w 2018 r., 5,5 tys. zł w 2019 r. oraz 780 zł w I kwartale 2020 r.

(dowód: akta kontroli str. 199)

W PROMED nie opracowano wewnętrznej regulacji dotyczącej kierowania pacjentów przez lekarzy na badania diagnostyczne.

(dowód: akta kontroli str. 349)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła: *Żaden przepis prawa nie nakłada na Spółkę obowiązku opracowania pisemnej procedury dotyczącej kierowania pacjentów przez lekarzy na badania oraz określenia limitów skierowań na badania diagnostyczne. W PROMED dokonywane są analizy zleconych i wykonanych badań diagnostycznych. Ich celem jest m.in. sprawdzenie czy nie wystąpiły błędy np. dotyczące zasadności obciążenia Spółki kosztami wykonanych badań.*

(dowód: akta kontroli str. 352)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że sprawozdania MZ-11 za 2018 r. i 2019 r. zawierały dane niezgodne ze stanem rzeczywistym. Wykazano w nich bowiem odpowiednio 1640 i 1884 dzieci, którym wykonano badanie bilansowe, podczas gdy faktycznie było ich 609 i 481. W sprawozdaniu MZ-11 za 2019 r. wykazano 19 dzieci chorych na otyłość, podczas gdy faktycznie było ich 25.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁹, jeżeli ujęte w programie badań statystycznych statystyki publicznej badanie jest prowadzone na zasadzie obowiązku, podmioty określone w programie są obowiązane do udzielenia i przekazania prowadzącemu badanie pełnych i wyczerpujących informacji w zakresie, formie i terminach określonych szczegółowo w tym programie.

(akta kontroli str. 179, 389-426)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła, że powyższe było spowodowane błędem pracownika, który sporządził sprawozdania MZ-11.

(akta kontroli str. 385-386)

OCENA CZĄSTKOWA

PROMED był przygotowany organizacyjnie do udzielania świadczeń zdrowotnych dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości oraz chorób cywilizacyjnych. Zatrudniony w Przychodni Zapieчек personel medyczny posiadał kwalifikacje, które uzupełniał poprzez udział w szkoleniach dotyczących m.in. tematyki pediatrycznej i zaburzeń metabolicznych. Wydatki na diagnostykę laboratoryjną w okresie objętym kontrolą stanowiły ok. 4,7% przychodów otrzymywanych z tytułu udzielania świadczeń POZ, rozliczanych wg stawek kapitaacyjnych. Badania bilansowe przeprowadzono w 2018 r. jedynie u 20,2% dzieci podlegających tym badaniom, a w 2019 r. – 15,9%. Sprawozdania MZ-11 za 2018 r. i 2019 r. zawierały niezgodne z danymi faktycznymi informacje dotyczące liczby pacjentów, którym wykonano badanie bilansowe, w tym chorych na otyłość.

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 443, ze zm.

2. Skuteczność diagnozowania i leczenia dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych

Opis stanu faktycznego

2.1. Analiza dokumentacji medycznej 28 pacjentów do 18 roku życia, którym wykonano badania bilansowe w latach 2018-2019²⁰ wykazała, że we wszystkich przypadkach:

- podano datę przeprowadzenia badania,
- lekarz dokonał autoryzacji wpisu,
- odnotowano zbadanie ciśnienia tętniczego oraz udzielenie porady żywieniowej,
- podano informacje na temat masy i długości ciała,
- prawidłowo wyliczono wartość wskaźnika BMI²¹,
- nie odnotowano faktu udokumentowania badania bilansowego w książkę zdrowia dziecka.

Lekarz prawidłowo, na podstawie BMI, stwierdził nadwagę u sześciorga, a otyłość u dwojga podlegających badaniu dzieci.

(akta kontroli str. 201-237)

2.2. Analiza dokumentacji medycznej siedmiu pacjentów podlegających badaniu bilansowemu w 2019 r., którzy nie zgłosili się na to badanie, a zgłosili się na wizytę lekarską w I kwartale 2020 r. wykazała, że we wszystkich przypadkach lekarz wykonał zaległe badania bilansowe podczas tej wizyty.

(akta kontroli str. 238-245)

2.3. W okresie objętym kontrolą w PROMED zdiagnozowano, wśród pacjentów do 18 roku życia, łącznie 55 schorzeń związanych z zaburzeniami metabolicznymi (15 w 2018 r., 31 w 2019 r. i dziewięć w I kwartale 2020 r.) i cztery powikłania z nich wynikające (trzy w 2018 r. oraz jedno w I kwartale 2020 r.). W związku z zaburzeniami metabolicznymi udzielono łącznie 68 świadczeń zdrowotnych (21 w 2018 r., 37 w 2019 r. i 10 w I kwartale 2020 r.).

(akta kontroli str. 246, 350)

Analiza 10 kart dokumentacji medycznej pacjentów do 18 roku życia, u których zdiagnozowano zaburzenia metaboliczne²² wykazała, że były one prowadzone czytelnie, w porządku chronologicznym, z zachowaniem numeracji stron kart historii zdrowia i choroby oraz autoryzacji wpisów lekarzy.

W sześciu przypadkach zaburzenia metaboliczne zdiagnozowano podczas badań bilansowych, w trzech w trakcie innych wizyt lekarskich, a w jednym w trakcie wizyty z powodu złego samopoczucia. Pierwszym działaniem lekarza podjętym w związku z wystąpieniem symptomów zaburzeń metabolicznych było: skierowanie do poradni diabetologicznej (sześć przypadków), udzielenie porady dotyczącej zdrowego stylu życia (trzy) oraz skierowanie na badania diagnostyczne (jeden). W dokumentacji medycznej nie było zawartych informacji dotyczących podjęcia przez pacjentów leczenia specjalistycznego. W dziewięciu przypadkach nie odnotowano w dokumentacji medycznej informacji o aktualnym stanie zdrowia pacjenta, w jednym odnotowano.

Z wpisów w dokumentacji medycznej odnoszących się do ostatnich badań bilansowych wynikało, że we wszystkich 10 przypadkach odnotowano informacje

²⁰ Doboru próby dokonano w sposób celowy, tj. po dwie karty różnych płci, spośród każdego rocznika objętego badaniem bilansowym – 2-lotka, 4-lotka, 6-lotka, 10-lotka, 14-lotka, 16-lotka i 18-lotka.

²¹ Współczynnik masy ciała (Body Mass Index – BMI), obliczany według wzoru BMI= masa ciała [kg] / wzrost [m].

²² Doboru próby dokonano w sposób celowy, tj. do analizy wybrano dokumentację medyczną pacjentów, u których zdiagnozowano otyłość w okresie objętym kontrolą.

dotyczące: masy i długości ciała, wartości wskaźnika BMI, udzielenia porady żywieniowej oraz kodu zaburzenia metabolicznego.

(akta kontroli str. 315-337)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła: *Brak w dokumentacji medycznej dokumentów lub informacji dotyczących leczenia specjalistycznego wynika z tego, że PROMED nie dysponuje żadnymi narzędziami dzięki którym mógłby „zachęcić” rodziców pacjentów do 18 roku życia do tego, aby dostarczyli te dokumenty.*

(akta kontroli str. 353)

2.4. 10 pacjentów, u których zdiagnozowano zaburzenia metaboliczne, odbyło łącznie 60 wizyt lekarskich (22 w 2018 r., 29 w 2019 r. i dziewięć w I kwartale 2020 r.). W dokumentacji medycznej jednego pacjenta odnotowano zalecenie skorzystania z porady dietetycznej, w dokumentacji dotyczącej dziewięciu – nie odnotowano. Jeden pacjent został skierowany do leczenia szpitalnego, ale nie podjął tego leczenia.

(akta kontroli str. 315-337)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła: *To, że w dokumentacji medycznej dotyczącej dziewięciu pacjentów lekarze POZ nie odnotowali zalecenia skorzystania z porady dietetycznej nie oznacza, że takie zalecenie nie zostało przekazane rodzicom danego pacjenta. Być może z powodu przeoczenia nie odnotowano tego w tej dokumentacji. W ramach PROMED dietyki udziela odpowiednich porad. Pragnę podkreślić, że (...) umowa o udzielanie świadczeń gwarantowanych w rodzaju POZ nie nakładała na PROMED obowiązku zatrudnienia takiego specjalisty. Pomimo tego nawiązano współpracę z dietetykiem, który udziela porad dietetycznych dla pacjentów z zaburzeniami metabolicznymi.*

(akta kontroli str. 353)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowość polegającą na tym, że skierowanie sześciu spośród 10, których dokumentację objęto sprawdzeniem NIK, pacjentów z zaburzeniami metabolicznymi do poradni diabetologicznej nie zostało poprzedzone wykonaniem badań diagnostycznych, pomimo że obowiązek taki wynikał z § 18 ust. 4 regulaminu organizacyjnego.

(akta kontroli str. 6-10, 315-337)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła, że powyższe było spowodowane przeoczeniem.

(akta kontroli str. 353)

OCENA CZĄSTKOWA

Zatrudnieni w PROMED lekarze POZ rozpoznawali zaburzenia metaboliczne wśród pacjentów do 18 roku życia głównie na podstawie przeprowadzonych badań bilansowych. Badania te zostały udokumentowane pod kątem nadwagi lub otyłości. Lekarze POZ analizowali wyniki badań bilansowych, a w przypadku wystąpienia symptomów zaburzeń metabolicznych najczęściej kierowali pacjentów do poradni diabetologicznej. We wszystkich siedmiu badanych przypadkach podczas pierwszej wizyty lekarskiej w 2020 r. wykonano zaległe badania bilansowe. W dokumentacji medycznej 28 pacjentów, którym w latach 2018-2019 wykonano badania bilansowe, nie odnotowano informacji o wpisie wyników tego badania w książeczkach zdrowia dzieci. Skierowanie sześciu pacjentów z zaburzeniami metabolicznymi do poradni diabetologicznej nie zostało poprzedzone wykonaniem badań diagnostycznych.

3. Rozmiar prowadzonych działań profilaktycznych na rzecz zapobiegania i eliminowania u dzieci i młodzieży zaburzeń metabolicznych wynikających z otyłości i chorób cywilizacyjnych

Opis stanu
faktycznego

3.1. W okresie objętym kontrolą w PROMED nie sporządzano analiz dotyczących liczby dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi w porównaniu do ogólnej liczby pacjentów do 18 roku życia oraz nie porównywano ich z ogólnokrajowymi danymi w tym zakresie. Spółka nie przekazywała informacji o liczbie dzieci i młodzieży, u których zdiagnozowano nad wagę lub otyłość, innym podmiotom np. jednostkom samorządu terytorialnego.

(akta kontroli str. 349)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła, że w 2019 r. sporządzono *Analizę problemów zdrowotnych występujących u podopiecznych jednostki od 1 czerwca 2018 r. do 31 maja 2019 r.* Dotyczyła ona całej populacji objętej opieką medyczną przez PROMED, w tym dzieci i młodzież do 18 roku życia. Analiza ta wskazywała liczbę pacjentów objętych opieką, u których występowały czynniki ryzyka i choroby, w tym otyłość i choroby metaboliczne z nią związane. Grupa dzieci i młodzieży stanowiła 30% wszystkich pacjentów. Z danych zamieszczonych w tej analizie wynikało, że procentowy udział pacjentów PROMED, u których stwierdzono otyłość, jest mniejszy aniżeli średnia dla całej populacji Polski. W wyniku przeprowadzonej analizy sformułowano wnioski do realizacji przez PROMED, w tym: *należy zwiększyć udział badań przesiewowych w celu wykrycia chorych, zwłaszcza z otyłością i cukrzycą.* Za lata 2019-2020 analizy takiej nie przeprowadzono. Informacji o liczbie dzieci i młodzieży, u których zdiagnozowano nad wagę lub otyłość, nie przekazywano innym podmiotom np. jednostkom samorządu terytorialnego, gdyż PROMED jest Spółką nie zaś jednostką publiczną i nie nałożono na nią takiego obowiązku.

(akta kontroli str. 354-356)

Analiza problemów zdrowotnych występujących u podopiecznych jednostki od 1 czerwca 2018 r. do 31 maja 2019 r. tylko częściowo dotyczyła dzieci i młodzieży i nie stanowiła podstawy do określenia wobec nich kierunków działań profilaktycznych i zapobiegających chorobom metabolicznym.

(akta kontroli str. 354-355)

W okresie objętym kontrolą PROMED prowadził działania profilaktyczne głównie poprzez lekarzy POZ zatrudnionych w Spółce, w ramach udzielanych przez nich porad lekarskich. Lekarze prowadzili edukację zdrowotną dzieci i młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów, poprzez udzielanie informacji o zasadach zdrowego żywienia, w tym sposobach korzystania z informacji zamieszczonych na opakowaniach produktów spożywczych. W poczekalniach przychodni dla dzieci umieszczono plakaty promujące zdrowy tryb życia dla dzieci (*Piramida aktywności fizycznej dla dzieci*) oraz informujące o zagrożeniach wynikających z cukrzycy (*Czy cukrzyca ma płęć?*).

(akta kontroli str. 77, 201-237, 305-306, 309-314)

Spółka zorganizowała w 2019 r. dwa prozdrowotne warsztaty edukacyjne²³ dotyczące zagadnień walki z otyłością i chorobami metabolicznymi tj. *Dieta a długość życia*²⁴ i *Aktywność fizyczna w profilaktyce i leczeniu otyłości dzieci*

²³ Warsztaty te były dedykowane osobom korzystającym ze świadczeń medycznych PROMED.

²⁴ 28 września 2019 r.

i młodzieży²⁵. Zaplanowane na 21 marca 2020 r. warsztaty *Dieta dziecka zagrożonego otyłością* nie odbyły się ze względu na obostrzenia związane z pandemią Covid-19.

Spółka prowadziła działania skierowane przeciwko otyłości dzieci i młodzieży także w oparciu o opracowany przez nią w 2019 r. *Program badań profilaktyki pierwotnej: Program zapobiegania i wczesnego wykrywania nadwagi i otyłości u dzieci*. Jego celem było wczesne wykrycie i profilaktyka nadwagi i otyłości u dzieci zapisanych do PROMED oraz wzrost świadomości pacjentów i ich rodziców/opiekunów w zakresie tego schorzenia. Adresatami tego programu były dzieci i młodzież w wieku powyżej siódmego roku życia. Celami szczegółowymi tego programu były:

- zmniejszenie częstotliwości występowania otyłości u dzieci i młodzieży,
- redukcja masy ciała u dzieci objętych programem o 5% w stosunku do masy wyjściowej,
- wczesna identyfikacja dzieci i młodzieży z chorobami metabolicznymi, nadciśnieniem tętniczym oraz innymi chorobami wymagającymi leczenia w ramach świadczeń finansowanych przez NFZ,
- podniesienie świadomości zdrowotnej dzieci i rodziców,
- wprowadzenie prawidłowych nawyków dotyczących diety, zachowań zdrowotnych, aktywności fizycznej,
- edukacja rodzin odnośnie zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej.

Edukacja zdrowotna była prowadzona także poprzez stronę internetową Spółki, na której znajdowała się zakładka zatytułowana *Akademia Zdrowia Rodziny*, a w niej informacje dotyczące działań promujących zdrowy tryb życia i poprawiających jego jakość.

(akta kontroli str. 357-363, 373-384)

3.2. Spółka nie nawiązała formalnej współpracy z innymi podmiotami realizującymi programy promujące zdrowy styl życia²⁶.

(akta kontroli str. 349)

Iwona Łączkiewicz, Dyrektor PROMED, wyjaśniła, że inne podmioty nie zaproponowały Spółce nawiązania współpracy w zakresie promocji zdrowia.

(akta kontroli str. 356)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

PROMED nie dokonywał analiz dotyczących liczby dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi w porównaniu do ogólnej liczby pacjentów do 18 roku życia. Przeprowadzona w 2019 r i obejmująca okres od 1 czerwca 2018 r do 31 maja 2019 r. *Analiza problemów zdrowotnych występujących u podopiecznych jednostki* tylko częściowo dotyczyła dzieci i młodzieży i nie stanowiła podstawy do określenia wobec nich kierunków działań profilaktycznych i zapobiegających chorobom metabolicznym. Edukacja zdrowotna i promocja zdrowia polegały głównie na udzielaniu przez lekarzy indywidualnych porad w zakresie zdrowego stylu życia. Spółka zorganizowała w 2019 r. dwa prozdrowotne warsztaty edukacyjne dotyczące zagadnień walki z otyłością i chorobami metabolicznymi. PROMED w 2019 r. opracował i wdrożył *Program zapobiegania i wczesnego wykrywania nadwagi i otyłości u dzieci*.

²⁵ 26 października 2019 r.

²⁶ Z informacji uzyskanej na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy o NIK z Urzędu Miasta Kielce wynikało, że nie realizowano programów polityki zdrowotnej związanych z profilaktyką i leczeniem dzieci i młodzieży z zaburzeniami metabolicznymi wynikającymi z otyłości i chorób cywilizacyjnych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski	1. Wykazywanie w sprawozdaniach MZ-11 zgodnych ze stanem faktycznym danych dotyczących liczby pacjentów, którym wykonano badanie bilansowe, w tym chorych na otyłość. 2. Wykonywanie, zgodnie z § 18 ust. 4 regulaminu organizacyjnego, badań diagnostycznych pacjentów z zaburzeniami metabolicznymi przed skierowaniem ich do poradni specjalistycznej.
Uwagi	NIK nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, stycznia 2021 r.

Kontrolerzy
Karol Pokora
specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis

.....
podpis